

Закревський О. О.,
*доктор філософії з географії,
викладач кафедри державно-правових дисциплін
ПВНЗ «Європейський університет»
м. Київ, Україна*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Водні ресурси є стратегічним національним багатством України, що забезпечує екологічну рівновагу, розвиток сільського господарства, енергетики та промисловості. В умовах зміни клімату, зростання антропогенного навантаження та забруднення водних об'єктів питання ефективного адміністративно-правового регулювання у сфері використання та охорони водних ресурсів набуває особливої актуальності.

Адміністративно-правові засади регулювання водних ресурсів визначаються насамперед Водним кодексом України (1995 р.) [1], Законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», а також низкою підзаконних нормативних актів, що регламентують порядок спеціального водокористування, державного контролю та моніторингу стану вод.

Основним законодавчим актом, що визначає правові, економічні та організаційні засади раціонального використання і охорони водних ресурсів є Водний кодекс України [1]. Його положення (зокрема, розділи IV–VI) регламентують порядок загального та спеціального водокористування, права й обов'язки водокористувачів, а також процедури надання дозволів на спеціальне водокористування.

Відповідно до статей 48–51 кодексу, спеціальне водокористування передбачає забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, а також скидання зворотних вод у водні об'єкти. Дозвільна система у цій сфері є складовою механізму адміністративного регулювання, оскільки забезпечує контроль за обсягами використання води, дотриманням лімітів і стандартів якості. Водночас практика свідчить про необхідність удосконалення єдиної системи обліку водокористувачів, а також цифровізації дозвільних процедур (електронне подання заяв, інтеграція з екологічним реєстром).

Державне управління у сфері використання та охорони вод здійснюється, згідно зі статтями 6–8 Кодексу, Кабінетом Міністрів України, центральними органами виконавчої влади (зокрема, Міністерством

захисту довкілля та природних ресурсів, Держводагентством), а також місцевими органами влади. Така багаторівнева система передбачає розмежування повноважень у сфері регулювання, контролю та моніторингу, однак на практиці існує проблема дублювання функцій і недостатньої координації між відомствами.

Загальні принципи державної політики екологічної безпеки і визначає правові засади державного контролю за використанням природних ресурсів, у тому числі водних визначено у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2], а також визначають компетенцію органів виконавчої влади у сфері екологічного моніторингу, проведення державного контролю, екологічної експертизи та відповідальності за порушення водоохоронного законодавства (ст. 16–20).

Закон підкреслює важливість екологічного моніторингу як системи спостережень, оцінки та прогнозування стану довкілля. У водній сфері цей моніторинг здійснюється відповідно до Порядку здійснення державного моніторингу вод, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 р. № 758 [3], який базується на вимогах Водної рамкової директиви ЄС 2000/60/ЄС [4]. Це відображає поступову євроінтеграцію екологічної політики України, орієнтацію на басейновий принцип управління водними ресурсами та комплексну оцінку стану водних масивів.

Закон України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» [5] деталізує механізми державного регулювання у сфері питного водопостачання, встановлює стандарти якості питної води, а також вимоги до функціонування систем централізованого водопостачання і водовідведення.

Згідно зі статтями 4–7 цього закону, державна політика у сфері питного водопостачання ґрунтується на принципах сталого розвитку, гарантованого доступу населення до якісної води та охорони джерел водопостачання. Особлива увага приділяється державному контролю за якістю води (ст. 18) та моніторингу стану водних об'єктів, що використовуються для питних потреб (ст. 23). Контроль здійснюють органи санітарно-епідеміологічної служби, місцевого самоврядування, а також підприємства, які надають послуги з водопостачання. Однак чинна система контролю має низку інституційних і технічних проблем – застарілі лабораторні бази, фрагментованість інформаційних систем, обмежене фінансування. Це знижує ефективність державного нагляду і потребує впровадження інтегрованої системи водного моніторингу на базі відкритих екологічних даних та сучасних ІТ-рішень.

Аналіз положень зазначених нормативно-правових актів дозволяє зробити такі висновки:

1. Система адміністративно-правового регулювання водних ресурсів в Україні має достатню нормативну основу, однак потребує оновлення

механізмів реалізації через діджиталізацію дозвільних процедур, інтеграцію систем моніторингу та спрощення контролю.

2. Існує необхідність посилення міжвідомчої координації у сфері контролю за водокористуванням і моніторингом вод, щоб уникнути дублювання функцій різних органів.

3. Доцільним є впровадження економічних інструментів екологічної політики (екоподатки, плата за спеціальне водокористування, компенсаційні механізми), які стимулюватимуть раціональне використання водних ресурсів.

4. Перспективи розвитку адміністративно-правового регулювання полягають у гармонізації українського водного законодавства з європейським, зокрема у впровадженні басейнового управління водними ресурсами відповідно до вимог Водної рамкової директиви ЄС.

Список використаних джерел:

1. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1991, № 41, ст. 546. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

3. Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 р. № 758. Офіційний вісник України. 2018. № 76. Ст. 2537. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/758-2018-%D0%BF#Text>

4. Директива Європейського Парламенту і Ради 2000/60/ЄС від 23 жовтня 2000 року про встановлення рамок заходів Співтовариства в галузі водної політики від 23.10.2000 р. № 2000/60/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_962#Text

5. Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення: Закон України від 10.01.2002 р. № 2918. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2002, № 16, ст. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2918-14#Text>